

Marcin Bradke
TVP S.A. o. W-w

„MEMORIAL SITES”
-„ODBUDOWA WROCŁAWIA”
SCENARIUSZ FILMU DOKUMENTALNEGO:

OBRAZ	DŹWIĘK
<p>Czołówka cyklu- stała (TC10:00:00-10:00:21)</p> <p>Współczesny Wrocław, filmowany „z lotu ptaka” (panorama miasta, Ostrów Tumski, Rynek i Plac Solny). W tę sekwencję „wmiksowana” jest ikonografia- ilustracje, ukazujące średniowieczny, renesansowy i barokowy Wrocław.</p> <p>(TC 10:00:21- 10:01:22)</p> <p>Fragmenty filmów archiwalnych , ukazujące dawny Wrocław: -Ratusz ul. Świdnicka z Pomnikiem Cesarza Wilhelma (TC 10:01:23- 10:01:43)</p> <p>Wnętrze mieszkania. Lidia Arczyńska Wrocławianka od początku lat czterdziestych ub. wieku (TC 10:01:38- 10:01:58)</p>	<p>Sygnal stały</p> <p>Lektor: Wrocław. Miasto położone w środku Europy, nad rzeką Odrą, na styku kultur: polskiej, czeskiej i niemieckiej. Historia tego grodu sięga X stulecia, a jego założenie przypisuje się legendarnemu Wrocisławowi, najprawdopodobniej Czechowi. Od schyłku X wieku aż po r.1335 Wrocław należał do Polski i polskich książąt z dynastii Piastów. Później, przez dwieście lat, stanowił część królestwa czeskiego. To właśnie wówczas- za czasów polskich i czeskich- osadnicy przybyli z Niemiec przekształcili dawny gród w nowoczesne miasto, nabierające swoistego kolorytu, wypełnione strzelistymi gotyckimi kościołami i domami mieszczan. W wieku XVI Dolny Śląsk, a wraz z nim całe królestwo czeskie stały się częścią dominium austriackich Habsburgów. W roku 1742 miasto i prowincję przejęły Prusy. W I połowie minionego stulecia Breslau rozkwitał...</p> <p>100%- Wrocław był- o ile pamiętam- a miałam wtedy 10 lat bardzo ładnym miastem. Pamiętam, jak jeździliśmy do Hali Ludowej. Tam na dole była piękna restauracja na wolnym powietrzu.</p>

<p>Ogród. Rudolf Tauer, pół-Polak, pół-Niemiec, Wrocławianin od r.1928. (TC 10:01:59- 10:02:15)</p> <p>Film archiwalny: -Uniwersytet -Pomnik szermierza -Wrocław z lotu ptaka -fabryki -statki -Hala Stulecia -ul. Świdnicka -minowanie Mostu Zwierzynieckiego -budowanie barykad -tramwaj jako barykada</p> <p>(TC 10:01:16- 10:03:14)</p>	<p>100%- Mieszkam w tym mieście od urodzenia- od 1928 roku. Miasto w Niemczech było uważane za najpiękniejsze na wschodzie Rzeszy.</p> <p>Lektor: Dolny Śląsk ze swoją stolicą uważany był za najbezpieczniejszy region III Rzeszy. Tu właśnie lokowano zasoby materiałowe, tu przenoszono z zachodnich i centralnych Niemiec zagrożonych bombardowaniem aliantów fabryki i zakłady pracy. Tu wreszcie przebywali masowo cywilni uciekinierzy z całej Rzeszy. U schyłku roku 1944 mieszkało w Breslau ponad milion ludzi, kilkaset tysięcy więcej niż przed wojną. Wkrótce okazać się miało, że ów „dolnośląski azyl” to dla nich pułapka bez wyjścia... W sierpniu 1944r., w oczekiwaniu na sowiecką ofensywę, Niemcy ogłosili Wrocław twierdzą- „Festung Breslau”.</p>
<p>Mieszkanie Lidii Arczyńskiej. Lidia Arczyńska (TC 10:03:16-10:04:13)</p>	<p>100%- Wszyscy mieli opuścić miasto. Myśmy też opuszczali. Miałam wtedy dwie małe siostrzenice. Było strasznie zimno- niesamowity mróz. To był chyba koniec stycznia, albo początek lutego- dokładnie nie pamiętam. Było bardzo zimno i pamiętam jak szliśmy z wózkiem, z dwójką małych dzieci i wtedy moja mama powiedziała: „ Nie! Nie pójdziemy dalej. Jeśli mamy umrzeć to we własnym łóżku.” Wróciliśmy z powrotem. Mieszkaliśmy wtedy na Osobowicach i z powrotem znaleźliśmy się w domu.</p>
<p>Ogród Rudolfa Tauera. Rudolf Tauer (TC 10:04:14-10:04:34)</p>	<p>100%- Miasto i ulice się zmieniły. Już nie było mowy o przejeździe tramwajem czy pójściu gdziekolwiek na spacer. Z czego się dało budować barykady- budowało się.</p>
<p>Filmy archiwalne: -mapka z ofensywą sowiecką (tzw. ”ofensywą styczniową)</p>	<p>Lektor: Sowieci otoczyli miasto nocą z 15/16 II 1945 r. Rozpoczęły się- trwające blisko 3 miesiące- zaciekle walki, określane niekiedy mianem „małego Stalingradu”.</p>

<p>-walki na wiadukcie kolejowym -sowiecki ostrzał -Wehrmacht w walce -zniszczone miasto i Niemcy w okopach (TC 10:04:35-10:05:20)</p> <p>Ogród. Rudolf Tauer (10:05:21-10:06:01)</p> <p>Filmy archiwalne: -kapitulacja „Festung Breslau” -Niemcy, idący do niewoli -trupcy -pożar miasta -ruiny -zniszczony Rynek (panorama z góry) (TC 10:06:01-10:06:34)</p> <p>Jerzy Podlak (na tle Ostrowa Tumskiego) (TC 10:06:36- 10:06:46) były robotnik przymusowy w „Festung Breslau”.</p> <p>Lidia Arczyńska (w swoim domu) (TC 10:06:47- 10:07:00)</p> <p>Filmy archiwalne: -Konferencja Poczdamka -granica polska na Odrze i Nysie Łużyckiej -wędrujący osadnicy (na piechotę, wozami konnymi, pociągami) -prezydent Drobner ze świtą, dojazd do twarzy i stop-klatka</p>	<p>(pauza) Miasto znikło w oczach- nie tylko wskutek radzieckich bombardowań i ostrzału artyleryjskiego, ale i w efekcie taktyki obronnej. Niemcy wyburzali bowiem całe kwartały domów, by ułatwić sobie przygotowanie stanowisk obronnych.</p> <p>100%- Tak w połowie marca dowództwo polityczne i wojskowe twierdzy wprowadziło kartę pracy dla wszystkich mieszkańców cywilnych i wobec tego dla mnie nadszedł czas, że musiałem- chcąc nie chcąc- zgłosić się do Volkssturmu. Po krótkim przeszkoleniu oddział został wysłany na front.</p> <p>Lektor: Bohaterska ale i fanatyczna obrona „Festung Breslau” trwała do 6 V 1945 roku. Cztery dni wcześniej skapitulował Berlin... Bilans był przeróżający – zginęło ponad 80.000 cywilów. Miasto zaś- do niedawna „perła wschodnich Niemiec”- zniszczone zostało w 70-75%. Ogromne straty poniosło zabytkowe centrum Wrocławia- Rynek, Plac Solny i pełen kościołów Ostrów Tumski.</p> <p>100%- Ulice zagruzowane, brak przejść nawet niektórymi ciągami ulic. Miasto sprawiało straesżliwe wrażenie.</p> <p>100%- To były- powiedzmy jeśli zupełnie nie zbombardowane domy, to wypalone domy. Wszystko robiło wrażenie bardzo smutne.</p> <p>Lektor: Wskutek decyzji zwycięskich mocarstw, przypieczętowanych Konferencją Poczdamką w sierpniu 1945r., doszło do bezprecedensowej zmiany granic w Europie i do gigantycznej migracji ludności. Związek sowiecki zagarnął wschodnie ziemie Rzeczypospolitej, Polsce zaś przypadły „w zarządzenie” NIEMIECKIE TERENY WSCHODNIE NA LINII Odry i Nysy</p>
--	---

<p>-pociągi z osadnikami (TC 10:07:01-10:07:55)</p> <p>Michał Żywień w ogrodzie. (TC 10:07:55-10:08:26) od r.1945 do dziś pracuje jako dziennikarz prasowy;</p> <p>Na tle zielonego budynku Felicja Helena Wolff pionierka Wrocławia; przybyła tu w VI '45r. (TC 10:08:27- 10:08:50)</p> <p>Archiwalna ikonografia: -odgruzowywanie Wrocławia -uruchamianie zakładów pracy (TC 10:08:51- 10:09:02)</p> <p>Michał Żywień od r.1945 dziennikarz „Pioniera” i „Słowa Polskiego” w swoim ogrodzie (TC 10:09:03- 10:09:41)</p>	<p>Łużyckiej oraz ziemie nad Bałtykiem. Jednakże już wcześniej, nim zapadły ustalenia międzyalianckie, władze marionetkowego, prosowieckiego Rządu Polskiego, rozpoczęły realizację plany zajęcia Dolnego Śląska. 9 V '45r. do miasta przybyła polska grupa administracyjna. Dzień później pojawił się tu pierwszy polski prezydent- Bolesław Drobner. Ustanowiono polskie władze, wkrótce też poczęli przybywać osadnicy.</p> <p>100%- A skąd Ci ludzie, ci repatrianci przyjeżdżali? Teraz mówiąc „repatrianci”- lokalizuje się, że ze wschodu, ale to nie jest prawda. Byli repatrianci ze wschodu i ci, co przyjeżdżali z zachodu. Najlepiej to było widać, jak chodziłem do szkoły na Poniatowskiego- to było I Liceum Ogólnokształcące i tam się codziennie zjawiał ktoś nowy. To było widać. Ten przyjechał z zachodu, ten z Krakowa, ten z Kielecczyny, a ten z Poznania. Ja byłem akurat z Wilna.</p> <p>100%- Już na dworcu- obecnie nazywanym Nadodrze- wysiedliśmy, Jesteśmy we Wrocławiu, Wychodzimy na plac, a na tym placu całe mnóstwo grobów. To cmentarz? Zrujnowane kompletnie domy wokół.</p> <p>Lektor: Od samego początku rozpoczęto odgruzowywanie i zabezpieczanie uszkodzonych domów. Uruchamiano też zakłady pracy.</p> <p>100%- Udało się to hasło wpoić ludziom: „Jesteśmy tu u siebie. Robimy to dla siebie.”. Potem się okazywało różnie, ale ten zapal... Ja pamiętam, że wielokrotnie jako student i jako pracownik uczestniczyłem w odgruzowywaniu tego miasta. Szczególnie zapamiętałem całe łańcuchy ludzi, którzy te cegły rzucają, a potem składają na stosiku. Kiedyś nawet zrobiliśmy głupi kawał, bo zrobiliśmy zamknięty krag i te cegły chodziły</p>
---	--

<p>Filmy archiwalne: -zrujnowany Wrocław filmowany z pociągu -ruiny domów (10:09:41- 10:09:50)</p> <p>Archiwalna ikonografia: -Sowietci -zakłady pracy i fabryki (10:09:50- 10:10:01)</p> <p>Film archiwalny: -osadnicy przybywający na Ziemię Odzyskane, a między nimi szabrownicy z tobołami i walizkami -pociągi pełne różnego dobra (TC 10:10:01-10:10:41)</p> <p>Na tle Ostrowa Tumskiego Jerzy Podlak były robotnik przymusowy w „Festung Breslau” (TC 10:10:41-10:11:56)</p> <p>Filmy archiwalne:</p>	<p>dookoła.</p> <p>Lektor: Mimo ogromu zniszczeń Wrocław wydawał się zwycięzcom sezamem pełnym niepotrzebnych skarbów. Sowietci rabowali więc na potęgę- zarówno domy, mieszkania, kościoły, wszelkie urzędy komunalne jak i fabryki, wyposażenie fabryk w całości wywozili do Rosji. Polacy- niepewni jutra i niepewni nowej ziemi- również traktowali Wrocław i cały pas ziem zachodnich jak mityczne Eldorado. Z Polski centralnej przybywali więc indywidualnie i grupami tak zwani „szabrownicy”, którzy zrabowane dobra sprzedawali później w Polsce lub nawet samym Wrocławiu. Rabowali też przedstawiciele władzy, w majestacie prawa przysyłając na tzw. ” Ziemię Odzyskane” całe transporty ciężarowe i kolejowe z Warszawy i innych miast, po dzieła sztuki i po sprzęty codziennego użytku. Mimo to jednak, nowi Wrocławianie usiłowali oswoić sobie obcą ziemię, częstokroć odreagowując przy tym poniżenia, którym poddani byli podczas wojny...</p> <p>100%- W latach 40-tych (46-47) czyniono wiele, aby usunąć ślady niemieckości z Wrocławia i powoli wprowadzać polskie życie. Jednym z takich elementów było usuwanie wszystkich niemieckich nazw ulic, zamalowywanie pozostałych na sterczących jeszcze kikutach ścian niemieckich napisów czy wreszcie usuwanie pomników. Pamiętam sam brałem w tym udział z naszą kasą. Na ulicy Świdnickiej- obok obecnego gmachu PDT stał na wielkim, potężnym cokole pomnik Wilhelma i nas przyprowadzono- całą szkołę- podcięto nogi koniowi, na którym siedział cesarz, [przywiązano liny i zarówno zorganizowane grupy, jak i szkoły czy nieliczni przechodnie łapali za liny. Wśród ogromnego entuzjazmu zabranych pomnik runął z cokołu i tak skończyło się panowanie Wilhelma we Wrocławiu.</p>
--	---

<p>-odgruzowywanie -wyburzanie domów -ładowanie gruzu na wagoniki (TC 10:11:57- 10:12:34)</p> <p>Podwórko w nieostrości. Na jego tle- Bolesław Barski- budowniczy Wrocławia. (TC 10:12:35- 10:13:45)</p> <p>Film archiwalny: -wysadzanie ruin przez saperów -odgruzowywanie okolic Uniwersytetu przez studentów -studenci, pchający taczki z gruzem (TC 10:13:46- 10:14:22)</p>	<p>Lektor: Pierwszy etap odbudowy- porządkowanie ulic, odgruzowywanie i wyburzanie ruin- to także, niestety, czas wielu błędów. Wyburzano całe ciągi domów, nadających się jeszcze do uratowania. Były to nie tylko XIX-wieczne kamienice mieszczańskie, ale i obiekty zabytkowe o historycznej wartości.</p> <p>100%- Przy Urzędzie Miasta istniał tzw. DOM- Dyrekcja Odbudowy Miasta. Ten DOM raczej rozbierał Wrocław, a materiały szły do prywatnych inwestorów. Nawet księża z różnych kościołów, z całej Polski przyjeżdżali po materiały i zabierali. Wrocław raczej burzono niż odbudowywano. Mało tego- na miejscu tego DOM-u, który został rozwiązany przez Zarząd Miasta w 48 r. powstało Miejskie Przedsiębiorstwo Rozbiórkowe, na czele którego stał sławny dyrektor Monszajn. To Przedsiębiorstwo Rozbiórkowe za główny cel miało rozbiórki domów aby cegłę wysyłać do Warszawy. 10-15 mln sztuk cegieł miesięcznie szło z Wrocławia do Warszawy. Jaka to jest wielkość? Dla porównania- plan mojego przedsiębiorstwa na rok przewidywał 5 mln sztuk cegieł, a tu miesięcznie szło 10-15 mln.</p> <p>Lektor: Przez pierwsze powojenne lata nie przystępowano zatem do systematycznej odbudowy. Przyczyn było kilka: po pierwsze- w kraju tak bardzo wyniszczonym wojną brakowało pieniędzy, po drugie- na odbudowę czekało kilka innych miast, po trzecie wreszcie- oficjalnie- Wrocław i Ziemie Odzyskane były cały czas jedynie pod „polskim zarządem” i nikt- nawet władze centralne- nie był pewien, czy przy Polsce pozostaną.</p> <p>100%- Na początku, kiedy się tylko tutaj pojawiliśmy- było tu jeszcze 200 tys. Niemców. Wtedy propaganda, głównie prasa wbijała ludziom do głowy, że my tu jesteśmy</p>
---	--

<p>Na tle domu i ogrodu (w nieostrości) Michał Żywień nestor wrocławskich dziennikarzy (TC 10:14:23- 10:14:53)</p> <p>Film archiwalny: Przygotowywanie „Wystawy Ziem Odzyskanych”, wznoszenie iglicy, cieszący się ludzie. (TC 10:14:54- 10:15:12)</p> <p>Michał Żywień (TC 10:15:13-10:16:14)</p> <p>Jerzy Podlak (10:16:15- 10:16:36)</p>	<p>na zawsze. Nie do każdego to trafiało. Była jeszcze niepewność, ale mnie się wydaje, że to dosyć szybko minęło, a już w latach 50-tych nikt o tym nie pamiętał.</p> <p>Lektor: Mimo to rządzący komuniści uczynili z Wrocławia „miasto-symbol”, „stolicę Ziem Odzyskanych”.</p> <p>100%- Takim szczególnym rokiem w mieście był rok 1948. Trzy lata jesteśmy już tutaj i trzeba sobie i Polsce i światu pokazać, co zdołaliśmy. Wtedy powstała idea zorganizowania Wystawy Ziem Odzyskanych. Jak sama nazwa wskazuje prezentowaliśmy dorobek WZO- tych ziem przez trzy lata. I pokazaliśmy top światu. Wtedy zorganizowano we Wrocławiu Światowy Kongres Intelktualistów w Obronie Pokoju. Dużo ludzi przyjechało. Dzisiaj wiem, że to była impreza propagandowo- komunistyczna, ale faktem jest, że przyjechało wielu wybitnych- Pablo Picasso, wielu laureatów Nagrody Nobla.</p> <p>100%- Cała Wystawa Ziem Odzyskanych była pewnym paradoksem stąd, że miasto leżało w dalszym ciągu w gruzach. Ale chodziło o utwierdzenie ludności tutaj mieszkającej i nie tylko tutaj w przekonaniu- że jednak te ziemie są i będą nasze.</p> <p>Lektor: Odbudowa Wrocławia rozpoczęła się od ratowania i dźwigania z gruzów obiektów zabytkowych najbardziej ucierpiały zabytki Ostrowa Tumskiego, pełnego gotyckich kościołów i budynków administracji kościelnej.</p> <p>100%- Takim bardzo rozległym i bardzo</p>
--	--

<p>Ikonografia: Zrzuwany Ostrów Tumski (10:16:37- 10:16:52)</p> <p>Prof. Mirosław Przyłęcki architekt, były Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu; (stoi na tle fragmentu Hali Targowej przy Pl. Biskupa Nankiera, przechodzącej w nieostrość) (TC 10:16:53- 10:17:21)</p>	<p>ważnym obszarem działań konserwatorskich był we Wrocławiu Ostrów Tumski. Mówimy o wczesnych działaniach konserwatorskich- tzn. o latach 40-tych i 50-tych. O zniszczeniach Katedry nie będę mówił, bo są one powszechnie znane. Do odbudowy Katedry przystąpiono już w II poł. lat 40- tych- mniej więcej w 47-9 roku.</p> <p>. Lektor: Odbudowa wrocławskiej Starówki stanowiła wielkie wyzwanie z powodu ogromnych zniszczeń pełna rekonstrukcja była niemożliwa. Część budynków należało zatem wzniesić na starych fundamentach od nowa dbając o pewne nawiązanie do szczegółów historycznych.</p>
<p>Ikonografia: Zdjęcia odbudowywanej wrocławskiej Starówki. (TC 10:17:22- 10:17:42)</p>	<p>100%- To był długotrwały proces, polegający na przeszukiwaniu materiałów ikonograficznych i opisowych. Parokrotnie został już scharakteryzowany. Drugim problemem była sprawa nawiązania konstrukcyjnego do istniejącej zabudowy, piwnic, infrastruktury. W sumie bardzo złożona operacja udokumentowania, zaprojektowania tego przecież całkowicie nowego w wyrazie, pseudohistorycznego otoczenia Ratusza i Rynku- udała się.</p>
<p>Pojawiają się kolejno i mówią:</p> <p>1) Prof. Mirosław Przyłęcki (były Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu) (TC 10:17:43- 10:18:26)</p> <p>2) Bolesław Barski (budowniczy Wrocławia) (TC 10:18:27- 10:18:46)</p>	<p>. 100%- Najbardziej ludzie interesowali się odbudową Rynku. Zaczęliśmy odbudowę Rynku od pierzei południowej- od ul. Kościuszki do domu Jasia i Małgosi. Te budynki to była część stała, bo w południowej pierzei wszystko już było wyburzone. 100%- Pracowaliśmy przy budynkach, które się odbudowywały. Głównie to była Katedra, Arsenał i mniejsze budynki. Ja właśnie robiłam rysunki do domu Rybisza przy ul. Ofiar Oświęcimskich i przy Katedrze.</p> <p>Lektor: Oddanie do użytku każdego budynku, każdego kompleksu zabudowy, wznicało emocje i było powodem ogromnej radości.</p>

<p>3) Jadwiga Hawrylak (architekt; jako studentka architektury pracowała przy odbudowie Starego Miasta i Ostrowa Tumskiego) (TC 10:18:47- 10:19:10)</p> <p>Film archiwalny: - wrocławski Ratusz - Rynek - Most Grunwaldzki - prace na budowie (TC 10:19:11- 10:19:33)</p> <p>Pojawiają się kolejno i mówią: 1) Jerzy Podlak (były robotnik przymusowy w „Festung Breslau”, pionier Wrocławia) (TC 10:19:33-10:19:48)</p> <p>2) Felicja Helena Wolff (pionierka Wrocławia) (TC 10:19:49- 10:20:15)</p> <p>3) Mirosław Przyłęcki (były Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu) (TC 10:20:16- 10:20:41)</p> <p>Ikonografia: Budowa „Kościuszkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej”, czyli „KDM-u” (TC 10:20:42- 10:20:56)</p> <p>Jerzy Podlak na tle Ostrowa Tumskiego (TC 10:20:57- 10:21:42)</p> <p>Ikonografia: Manifestacje porządkowe (10:21:43- 10:21:56)</p>	<p>100%- Cieszyliśmy się każdym nowopowstałym obiektem, każdym mostem, odbudową każdej kamienicy. Często takie budynki stały się miejscami, gdzie mieszkańcy pielgrzymowali- oglądając inwestycje.</p> <p>100%- 15-lecie Wrocławia było bardzo hucznie obchodzone. Spacerowaliśmy po Rynku całą noc. To bardzo cieszyło. Rynek z nowymi kamieniczkami, Plac Solny...</p> <p>100%- To były dni, chwile wielkiej radości Wrocławia. Po pierwsze świadomie czy nieświadomie wzmagало się poczucie stabilności, po drugie- było to powojenne osiągnięcie polskiej myśli architektonicznej, polskiej myśli urbanistycznej. To też był powód do dumy.</p> <p>Lektor: Z wielką radością przyjęto też pierwsze mieszkalne inicjatywy budowlane- w roku 1954 oddano do użytku tzw. „Kościuszkowską Dzielnicę Mieszkaniową”- w skrócie „KDM”.</p> <p>100%- W mojej pamięci najbardziej utkwiała budowa Kościuszkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej, bo tam po wyburzeniu wszystkich wypalonych budynków- pozostały tylko dwa gmachy: uszkodzony gmach obecnego Domu Towarowego „Renoma” i budynek Banku. Pozostałe budynki- wszystkie były zniszczone i wypalone. Najpierw usunięto gruz i powstał zupełnie pusty plac. Zaczęto budować na dużą skalę- przy mobilizacji dużych środków- jak na owe czasy- cały kompleks Kościuszkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej. To było takie charakterystyczne...</p> <p>Lektor: Przeniesienie polityczne w roku 1956 i</p>
---	---

<p>Film Archiwalny: Traktory, jadące Pl. Grunwaldzkim. (10:21:56- 10:22:09)</p> <p>Kolejno mówią:</p> <p>1) Jadwiga Hawrylak (TC 10:22:10-10:22:36)</p> <p>2) Bolesław Barski (TC 10:22:37- 10:23:07)</p> <p>3) Michał Żywień (TC 10:23:08- 10:23:27)</p>	<p>pewna- chwilowa- demokratyzacja życia społecznego dały nowy impuls odbudowie Wrocławia. Władze państwowe z Władysławem Gomułką na czele rozpoczęły realizację polityki intensywnego zagospodarowania ziem zachodnich i północnych. Za jedno z najważniejszych zadań uznano wybudowanie wielkiej ilości mieszkań dla młodych ludzi, urodzonych na Ziemiach Odzyskanych już po wojnie.</p> <p>100%- Myśmy mieli naprawdę bardzo wielkie możliwości. Tuż po studiach zaczęło się realizować. Nie robiło się wtedy projektów do szuflady czy do kosza. Miało się styk z zawodem od razu po studiach.</p> <p>100%- Idąc z PKWN-u do Dworca Świebodzkiego widzimy punktowce po prawej stronie. W planie było ich- pamiętam- trzy, ale ponieważ kierownik budowy się rozpedził- wybudował 5. Mało tego- miały być 3-piętrowe, a on dał 4-piętrowe. To wszystko było bardzo ładnie odebrane jeszcze posypały się oklaski.</p> <p>100%- To są takie klocki, które nie budują sympatii architektów, ale wtedy tak trzeba było budować, bo po pierwsze- tanio, po drugie- wtedy były takie wzorce, taka dyscyplina obowiązywała i wtedy jeszcze nie było czasu na to, by rozwijać własną inicjatywę, swoją twórczość. Dzisiaj widzimy, że nie było to piękne- wręcz można rzec- brzydkie, ale było wtedy potrzebne.</p> <p>Lektor: Lata 60-te i 70-te to czas tzw. „wielkiej płyty”, unifikującej miejską zabudowę od Berlina po Władywostok. Wznoszenie domów z gotowych prefabrykantów ułatwiło co prawda masową produkcję mieszkań, ale – jednocześnie-zniekształciło miejski krajobraz. Powstały wówczas dzielnice, do dziś nazywane „sypialniami Wrocławia”- m.in. Nowy Dwór, Kozanów, Gądów i Popowice-</p>
---	---

<p>Gigantyczne współczesne osiedla, filmowane z helikoptera. (TC 10:23:28- 10:24:05)</p> <p>Jerzy Podlak (TC 10:24:06- 10:24:49)</p>	<p>skupiska gigantycznych domostw niewiele mających wspólnego z architekturą. Kaleka, socjalistyczna wersja utopijnej idei Le Corbusiera.</p> <p>100%- Budowano kłoc betonowe wśród zabudowy historycznej Wrocławia. Niemcy w roku 1930 w Rynku postawili betonowy klocek- budynek Banku Zachodniego. Podobnie miasto zeszpecono w wielu przypadkach, budując tego rodzaju obiekty, Ale z drugiej strony, jakby oceniać ówczesne możliwości i potrzeby, to sądzę, że znaleźlibyśmy wiele usprawiedliwień dla tego rodzaju polityki. Trzeba było wybierać „mniejsze zło”.</p>
<p>-Centrum Wrocławia Filmowane z dachu poczty głównej i Poltegoru -Most Grunwaldzki -wieżowce Hawrylakowej (TC 10:24:49-10:25:16)</p>	<p>Lektor: Mimo wszystko jednak Wrocław począł nabierać ponownie charakteru wielkomiejskiego. Wypełniano puste od wojny place po zburzonych domach, próbowano realizować nowoczesne, jak na owe czasy, projekty architektów. W miejscu wyburzonej przez Niemców dzielnicurzędniczej za Mostem Grunwaldzkim z początkiem lat 70-tych wybudowano tzw. „Wrocławski Manhattan”. Autorką tego kontrowersyjnego projektu była Jadwiga Hawrylak.</p> <p>100%- Jest to miejsce dość specjalne we Wrocławiu i w związku z tym mogłam zastosować tę prefabrykację, ale o charakterze bardziej indywidualnym.</p> <p>Lektor: Odbudowa Wrocławia rozłożona była na lata. Kolejny jej etap, zapoczątkowany po upadku komunizmu, trwa do dzisiaj.</p> <p>100%- Ja mam wrażenie- teraz patrząc na te wszystkie odbudowy- że on w tej chwili jest</p>

<p>Jadwiga Hawrylak, architekt (na tle fragmentu swojego domu) (TC 10:25:17- 10:25:30)</p> <p>Zdjęcia współczesnego Wrocławia (TC 10:25:30- 10:25:45)</p> <p>Pojawiają się kolejno i mówią:</p> <p>1) Lidia Arczyńska (przedwojenna Wrocławianka) (TC 10:25:46- 10:26:21)</p> <p>4) Rudolf Tauer (przedwojenny Wrocławianin) (TC 10:26:21- 10:26:50)</p> <p>5) Mirosław Przyłęcki (architekt, były Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu) (TC 10:26:51- 10:27:01)</p> <p>Współczesny Wrocław filmowany z rzeki (Uniwersytet, nowoczesna zabudowa), wnętrze Kościoła Św. Krzyża na Ostrowie Tumskim, wnętrze Kościoła Św. Elżbiety na Rynku, nowoczesna architektura, młodzi ludzie na Rynku i Pl. Solnym, ulica Świdnicka. Wrocławski Ratusz. Wrocław z lotu ptaka- widok na Ostrów Tumski z helikoptera. (TC 10:27:02- 10:28:29)</p>	<p>na pewno ładniejszy. Wrocław pięknieje. Oczywiście nie można mówić o całym, bo są jeszcze brzydkie budowle, które straszą, ale teraz jest on bardziej kolorowy i ładniejszy niż kiedyś był.</p> <p>100%- Nie jest to brzydkie miasto. Te ostatnie lata przyniosły coś, co wywołuje u zwiedzających zachwyty. Chociaż ja troszeczkę tęsknię za zaułkami, których już nie ma i których już nigdy nie będzie.</p> <p>100%- Jestem przekonany, że architekci i urbaniści i mieszkańcy Wrocławia mogą być dumni z powojennej odbudowy tego miasta.</p> <p>Lektor: Miasto ponownie nabiera charakteru europejskiej metropolii. Powstają nowoczesne osiedla, hotele, centra handlowe, a konserwatorzy dzieł sztuki przywracają blask architekturze sprzed wieków.</p> <p>(pauza)</p> <p>Wzrasta już kolejne pokolenie młodych Wrocławian. Ci młodzi ludzie dumni są ze swojego miasta, a jednocześnie coraz częściej interesują się jego wielokulturową przeszłością. Wiedzą, że jest to nie tylko ich Wrocław, że jest to również miasto głęboko wpisane w historię tej części Europy...</p>
--	---

+ tyłówka „EBU”	
-----------------	--